

Voor dit examen zijn maximaal 58 punten te behalen; het examen bestaat uit 25 vragen. Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden. Bij dit examen hoort een informatieboekje.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1

uit een krant:

BTW-tarief kappers verlaagd

In 1999 kreeg de Nederlandse overheid toestemming van de Europese Unie het BTW-tarief voor kappersdiensten te verlagen. Het hoge BTW-tarief van 17,5% op de diensten van de kapper is per 1 januari 2000 vervangen door het lage BTW-tarief van 6%. De diensten van de kapper konden door de BTW-verlaging goedkoper worden. De kappersbranche verwachtte zelfs dat de BTW-verlaging volledig aan de klant ten goede zou komen.

Nederland is altijd een warm voorstander geweest van het verlagen van de BTW op arbeidsintensieve diensten. Samen met Denemarken en Finland heeft ons land intensief gelobbyd om de BTW-verlaging er in de Europese Unie door te krijgen. Het terugdringen van het zwarte circuit bij kappers is bij de BTW-verlaging een belangrijk argument geweest.

Stel dat vóór de verlaging van het BTW-tarief een knipbeurt inclusief BTW 13 euro kost en de verwachting van de kappersbranche uitkomt.

- 2p **1** Bereken de prijs van deze knipbeurt na de verlaging van het BTW-tarief (in eurocenten nauwkeurig).
- 2p **2** Leg uit dat de overheid door de BTW-verlaging een groter bedrag aan inkomstenbelasting kan ontvangen.

Opgave 2

Filebestrijding met rekeningrijden

Om de filevorming rond de grote steden terug te dringen, kan rekeningrijden worden ingevoerd. Bij rekeningrijden moeten automobilisten die in de spits gebruikmaken van de autowegen rondom de grote steden een heffing betalen.

Op de rondweg van Eindhoven vinden in de uitgangssituatie, vóór het invoeren van een heffing, zowel in de ochtendspits als in de avondspits dagelijks 17.000 autoritten plaats.

Er is onderzoek gedaan naar de verkeersproblemen op de rondweg van Eindhoven. Een van de resultaten van dit onderzoek is, dat het verband tussen het dagelijkse aantal autoritten in de ochtendspits en de filevorming in kaart is gebracht. Dit verband staat in tabel 1.

tabel 1

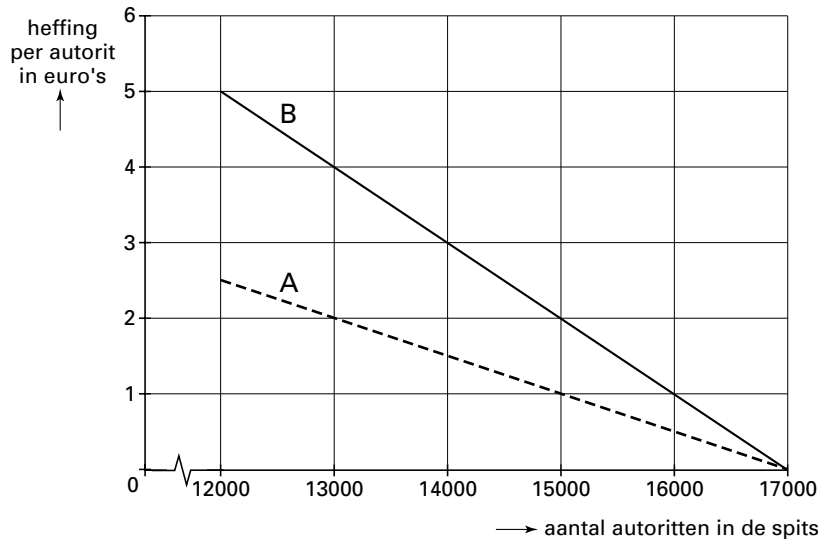
aantal autoritten in de ochtendspits	aantal dagen per jaar dat er files in de ochtendspits worden verwacht
12.000	15
13.000	20
14.000	30
15.000	50
16.000	100
17.000	200

Toelichting bij tabel 1:

De kans op filevorming in de ochtendspits is blijkbaar groter naarmate er meer autoritten plaatsvinden. Zo vinden er, vóór het invoeren van een heffing, dagelijks 17.000 autoritten in de ochtendspits plaats en worden er op 200 dagen per jaar in de ochtendspits files verwacht op de rondweg van Eindhoven. Als het aantal autoritten in de ochtendspits wordt teruggedrongen tot 15.000, worden er op nog maar 50 dagen per jaar in de ochtendspits files verwacht op de rondweg van Eindhoven.

Een ander resultaat van het onderzoek is, dat het verband tussen de hoogte van de heffing per autorit en het aantal autoritten in de spits in kaart is gebracht. Daarbij blijkt dat het verkeer in de ochtendspits anders reageert op het invoeren van een heffing dan het verkeer in de avondspits. Doordat er in de avondspits naar verhouding meer privé wordt gereden, is het verkeer in de avondspits gevoeliger voor het invoeren van een heffing dan het verkeer in de ochtendspits. Het verband tussen de hoogte van de heffing per autorit en het aantal autoritten in de spits staat in figuur 1.

figuur 1

In figuur 1 zijn twee lijnen weergegeven, lijn A en lijn B. Eén lijn heeft betrekking op de ochtendspits, de andere lijn heeft betrekking op de avondspits.

- 2p **3** Heeft lijn A uit figuur 1 betrekking op de ochtendspits of op de avondspits? Verklaar het antwoord.

Na bestudering van de resultaten van het onderzoek naar de verkeersproblemen besluit de overheid tot het invoeren van rekeningrijden. In eerste instantie wordt overwogen op autoritten in zowel de ochtendspits als de avondspits een heffing van één euro per autorit in te voeren.

- 2p **4** Bepaal hoeveel autoritten er dagelijks in de spits op de rondweg van Eindhoven plaatsvinden als er een heffing van één euro per autorit wordt ingevoerd.

De overheid vindt dat het aantal dagen per jaar dat er files in de ochtendspits worden verwacht bij een heffing van één euro per autorit onvoldoende daalt. De overheid stelt zich als doel dit aantal, in vergelijking met de uitgangssituatie, met 90% terug te dringen.

- 3p **5** Bepaal hoe hoog deze heffing per autorit moet zijn om deze doelstelling van de overheid te halen. Licht het antwoord toe.

Een aanvullende maatregel van de overheid om de filevorming terug te dringen, is het stimuleren van het openbaar vervoer. Anneke beweert dat door het stimuleren van het openbaar vervoer de lijnen A en B in figuur 1 naar links verschuiven. Laura beweert dat de lijnen A en B in figuur 1 dan juist naar rechts verschuiven.

- 2p **6** Wie heeft gelijk: Anneke of Laura? Licht het antwoord toe.

Opgave 3

Arbeidsmarkt ontwikkelt zich gunstig voor de jeugd

De werkloosheid onder de jeugd (16–24 jaar) is tussen 1998 en 1999 gedaald. De gegevens in tabel 2 illustreren deze ontwikkeling.

tabel 2

Werkloosheid		
	1998	1999
werkloosheid in personen	287.000	209.000
werkloosheid in % van de totale beroepsbevolking	4,1%	3,0%
jeugdwerkloosheid in personen	40.000	33.000
jeugdwerkloosheid in % van de beroepsbevolking 16–24 jaar	4,8%	3,9%

In 1998 en in het begin van 1999 is het aantal onvervulde vacatures gestegen. De gegevens in tabel 3 illustreren deze ontwikkeling.

tabel 3

Vacatures bij particuliere bedrijven		
	ontstane vacatures	vervulde vacatures
in het eerste kwartaal van 1998	204.000	188.000
in het tweede kwartaal van 1998	214.000	197.000
in het derde kwartaal van 1998	189.000	211.000
in het vierde kwartaal van 1998	183.000	176.000
in het eerste kwartaal van 1999	225.000	204.000

Aan het einde van het vierde kwartaal van 1998 waren er 124.000 onvervulde vacatures bij particuliere bedrijven. Een kwartaal later was dit aantal flink toegenomen. De toename van het aantal onvervulde vacatures kan voor de jeugd een aanzuigefect hebben op de arbeidsmarkt. Dit aanzuigefect remt de daling van de jeugdwerkloosheid af.

- 2p **7** Leg uit dat dit aanzuigefect de daling van de jeugdwerkloosheid afremt.
- 2p **8** Bereken het aantal onvervulde vacatures bij particuliere bedrijven aan het einde van het eerste kwartaal van 1999.
- 2p **9** Bereken met hoeveel personen de beroepsbevolking in de leeftijdscategorie 16–24 jaar in 1999 is gestegen ten opzichte van 1998.

Opgave 4

uit een krant:

Schooljeugd verdient door bijbaan steeds meer

Uit het onderzoek „Jongeren 1999” blijkt dat jongeren steeds meer tijd in een bijbaan steken. De uitbreiding van de openingstijden van winkels heeft dit proces versterkt. Uit het onderzoek blijkt verder dat de inkomsten van scholieren uit een bijbaan in een paar jaar met meer dan 70% zijn gestegen. In 1999 verdiende een scholier gemiddeld bijna 1.500 euro per jaar. In de conclusies van het onderzoek wordt zelfs beweerd dat er een echte jongereneconomie is ontstaan.

Enkele dagen later reageert de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen op de berichtgeving over het onderzoek „Jongeren 1999”. In deze reactie neemt de minister stelling tegen de toenemende concurrentie tussen school en bijbaan. Jongeren houden volgens de minister te weinig tijd en energie over voor school. De minister stelt verder dat het niet alleen in het belang van de jongeren, maar ook in het belang van de economie is dat de school de concurrentiestrijd met bijbaantjes niet verliest. De minister overweegt zelfs via wettelijke maatregelen het aantal uren dat scholieren mogen werken, terug te dringen.

Jij bent het met de minister niet eens en schrijft een ingezonden brief naar de krant die als volgt begint:

„Geachte redactie,

In uw krant verscheen onlangs een artikel waarin de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zijn bezwaren tegen bijbaantjes van scholieren uiteenzet. Ik ben het met zijn standpunt niet eens. Hieronder wil ik de voordelen van bijbaantjes van scholieren voor de Nederlandse economie uiteenzetten.”

6p **10** Schrijf het vervolg van de brief.

In de brief moeten de volgende aspecten aan de orde komen:

- a de bijdrage van bijbaantjes van scholieren aan het terugdringen van de frictiewerkloosheid in de toekomst
- b het multipliereffect van de stijgende bestedingen van scholieren

Daarnaast moet in de brief naar eigen keuze één van de onderstaande aspecten aan de orde komen. Kies daarbij het aspect dat het best in de brief past.

- 1 de bijdrage van bijbaantjes van scholieren aan beperking van de overheidsuitgaven
- 2 de invloed van bijbaantjes van scholieren op de kwaliteit van de productiefactor arbeid
- 3 de onmisbare rol van scholieren in de 24-uurseconomie

Aanwijzingen:

- *Gebruik voor het vervolg van de brief 120 woorden (een afwijking van 20 woorden is toegestaan).*
- *De brief moet een doorlopend verhaal zijn; de onderdelen moeten goed op elkaar aansluiten.*

Opgave 5

Ruileconomie probleem voor de belastingdienst

In Nederland verschijnt de laatste jaren op steeds meer plaatsen een systeem voor ruilhandel binnen een kleine groep. Deze lokale ruilverkeersystemen worden LETS genoemd (Local Exchange and Trade Systems).

Van het Internet:

Een ruilkring of LETS-systeem is een moderne versie van het ruilen van vroeger. Meestal begint het met een groep vrienden. Zij maken een vraag- en aanbodgids van allerlei goederen en diensten. Vervolgens wordt er een ruileenheid bedacht en krijgt elke deelnemer een eigen rekening waarop de betalingen en ontvangsten van de ruileenheid worden bijgehouden. Koper en verkoper bepalen onderling de prijs en betalen elkaar met cheques. Het saldo van de koper daalt met het afgesproken aantal ruileenheden, het saldo van de verkoper stijgt met het afgesproken aantal ruileenheden. Wat er op de ene rekening bijkomt, gaat er bij een andere rekening weer af. Als de saldi van de rekeningen van alle leden van een LETS-systeem bij elkaar opgeteld worden, is de uitkomst altijd nul. Dat maakt het systeem controleerbaar voor iedereen die kan optellen.

De overheid loopt door de opkomst van LETS steeds meer belastingontvangsten mis en heeft daarom ingegrepen. Het ruilverkeer binnen een LETS dat na omrekening het bedrag van 1.350 euro per persoon per jaar te boven gaat, moet voortaan voor de inkomstenbelasting worden opgegeven.

- 2p **11** Behoort het ruilverkeer in een LETS vóór het overheidsingrijpen tot de formele economie of tot de informele economie? Licht het antwoord toe.
- 2p **12** Noem twee belastingen die de overheid na haar ingreep nog kan mislopen over ruilverkeer boven de 1.350 euro per persoon.

De ruileenheid van een LETS is op landelijk niveau geen geld. Binnen de groep van gebruikers voldoet de ruileenheid van een LETS aan alle functies van geld.

- 2p **13** Om welke reden is de ruileenheid van een LETS op landelijk niveau geen geld?
 2p **14** Noem twee geldfuncties die de ruileenheid van een LETS vervult binnen de groep van gebruikers. Licht elke genoemde functie toe.

Opgave 6

In economische publicaties wordt veel gebruik gemaakt van tabellen en grafieken. In het informatieboekje staan vijf statistieken over Nederland. Naar aanleiding van deze statistieken worden in deze opgave vijf vragen gesteld.

- 2p **15** Bereken hoeveel euro het totale arbeidsinkomen in 1998 hoger is dan in 1994.
 2p **16** Bereken het aantal inactieven in 1998.
- Het brutoloon is in 1996 met 6,74% gestegen ten opzichte van 1993.
- 2p **17** Toon aan dat de koopkracht van het brutoloon in 1996 is gedaald ten opzichte van 1993.
- De gegevens wijzen op een verkrapping van de arbeidsmarkt tussen 1994 en 1998.
- 2p **18** Noem één statistiek waaruit de verkrapping van de arbeidsmarkt blijkt. Licht het antwoord toe.
- De ontwikkeling van de sociale uitkeringen per inactieve kan informatie geven over de ontwikkeling van het inkomen van inactieven. Als wordt uitgegaan van één uitkering per inactieve, kan worden berekend dat in 1997 het bedrag van een uitkering per inactieve 9.988,29 euro is geweest.
- 3p **19** Welke drie gegevens uit de statistieken zijn gebruikt om dit gemiddelde bedrag te berekenen?

Opgave 7

Kinderbijslag op de helling?

Op grond van de Algemene Kinderbijslag Wet (AKW) heeft ieder huishouden met kinderen, ongeacht de hoogte van het inkomen, recht op kinderbijslag voor kinderen onder de 18 jaar. De AKW wordt uit de algemene middelen betaald.

In 2000 bedroegen de uitgaven voor de kinderbijslag 3 miljard euro. Sommige politici willen de kinderbijslag voor huishoudens met een hoog netto inkomen afschaffen. Met deze maatregel kan de overheid jaarlijks een aanzienlijk bedrag besparen op de uitgaven van de kinderbijslag. Bij het afschaffen van de kinderbijslag zouden huishoudens met een netto jaarinkomen lager dan 40.000 euro moeten worden ontzien.

Om te kunnen bepalen welke invloed het afschaffen van de kinderbijslag heeft, zijn in tabel 4 gegevens verzameld die betrekking hebben op het jaar 2000. Het totale aantal huishoudens met kinderen in 2000 bedroeg 1.850.000.

tabel 4

netto jaarinkomen in euro's	aantal huishoudens met kinderen
0 of meer	1.850.000
35.000 of meer	320.000
40.000 of meer	200.000
45.000 of meer	125.000
90.000 of meer	6.000

- 2p **20** Uit welk gegeven blijkt dat de AKW een kenmerk heeft van sociale voorzieningen?
- 2p **21** Bereken welk jaarbedrag een huishouden met kinderen in 2000 gemiddeld aan kinderbijslag ontvangt.
- 2p **22** Bereken het aantal huishoudens met kinderen met een netto jaarinkomen lager dan 40.000 euro.

Opgave 8

uit een krant:

Groot-Brittannië nog niet klaar voor de euro

Ook na 1 januari 2002 blijft het Britse pond in Groot-Brittannië het officiële betaalmiddel. De Britse regering ziet onder andere af van de invoering van de euro omdat de conjunctuurcyclus in Groot-Brittannië niet parallel loopt met de conjunctuurcyclus in de rest van Europa. Als Groot-Brittannië wel de euro in zou voeren zou de conjunctuur niet door Groot-Brittannië kunnen worden bijgestuurd via aanpassing van de rente of de wisselkoers.

Stel dat de binnenlandse bestedingen in Groot-Brittannië teruglopen, waardoor de Britse economie in een recessie dreigt te komen.

- 3p **23** Verbetert of verslechtert het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans van Groot-Brittannië door het teruglopen van de binnenlandse bestedingen in Groot-Brittannië? Verklaar het antwoord.
- 2p **24** Moet de rente in Groot-Brittannië dalen of stijgen om de binnenlandse bestedingen in Groot-Brittannië te stimuleren? Verklaar het antwoord.
- 3p **25** Moet de wisselkoers van het Britse pond ten opzichte van de euro dalen of stijgen om een recessie in Groot-Brittannië te bestrijden? Verklaar het antwoord.

Einde